

В. Г. Федоренко,
д. е. н., Член спілки ректорів Європи, академік УАН, заслужений діяч науки та техніки
України

ЕКОНОМІКА ТА РОБОЧІ МІСЦЯ В УКРАЇНІ

V. Fedorenko,
Ph.D., Member of the Union of Rectors of Europe, Member of the UAS, Honored Worker of Science and Technology
of Ukraine

BUSINESS AND JOBS IN UKRAINE

У статті розглянуто процеси розширеного відтворення через інвестиційні ресурси, які забезпечать економічне зростання і якісне оновлення основних фондів. Проаналізовано проблематику існуючих методів розширення методологічного інструментарію для розробки розвитку промисловості.

This article will review the process of expanded reproduction through investment funds that will ensure economic growth and efficient replacement of fixed assets. We consider the problems of existing methods expand methodological tools for the development of the industry.

Ключові слова: інструментарій, методологія, відтворення, фонди, стратегічне управління.
Key words: tools, methodology, reproduction, funds, strategic management.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Головним у розвитку суспільства є розвиток промисловості, яка повинна базуватися на нових технологіях, з урахуванням вимог часу, для чого потрібні капітальні вкладення. Одним з таких форм вкладення капіталів є інвестиції.

Інвестиційна діяльність охоплює усі сфери народного господарства — матеріального виробництва і соціальну. Розгляд економічної ролі держави у вирішенні цієї проблеми має принципове значення.

Раніше інвестиційна діяльність була як відтворення основних фондів шляхом капітальних вкладень у народне господарство. В ринкових умовах інвестиціями є всі види майнових і інтелектуальних цінностей, які вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в наслідок чого створюється прибуток або досягається соціальний ефект.

ЗМІСТ

Аналізуючи розвиток економічної системи, виділяють три головні функції, які виконують інвестиції в процесі розширеного відтворення: по-перше, інвестиційні ресурси забезпечують економічне зростання і якісне оновлення основних фондів на принципово новій, конкурентоспроможній основі як на рівні окремого підприємства, так і національної економіки в цілому; по-друге, за рахунок інвестиційних ресурсів здійснюються прогресивні структурні зміни в суспільному виробництві, які забезпечують найважливіші макроекономічні пропорції; по-третє, інвестиції реалізують досягнення науково-технічного прогресу і підвищення на цій основі ефективності виробництва як на макрорівні, так і на мікрорівні. Серед цих функцій важливе значення має оптимізація найважливішої макроекономічної пропорції — співвід-

ношення між нагромадженням і споживанням, від якої залежать темпи зростання виробництва, рівень споживання населення і ефективність суспільного відтворення.

Сучасна економічна ситуація в Україні зумовлює зміни у співвідношенні нагромадження і споживання, спрямовані на підвищення результативності господарювання всіх суб'єктів суспільно виробництва, інтенсифікацію процесу відтворення. Йдеться про те, що за допомогою економічних регуляторів в усіх суб'єктів господарювання нагромадження більш результативно впливало на зайнятість робочої сили, раціоналізувало попит, а фонд споживання, все більше спрямовувався на розширення того виробництва, яке повніше покриватиме зростаючий попит. Підвищення попиту стимулює вкладення інвестицій, що, у свою чергу, сприяє зростанню вітчизняної економіки.

Досвід розвинутих країн свідчить, що на співвідношення нагромадження і споживання істотно впливає інтенсифікація розширеного відтворення, впровадження у цей процес інноваційної моделі розвитку. Вони повинні знизити коефіцієнт нагромадження, оскільки для одержання одного відсотка приросту національного доходу можна буде зменшити норму виробничого нагромадження. Отже, першочерговим для української економіки є підвищення ефективності використання всіх елементів нагромадження інвестиційних ресурсів на всіх стадіях їх кругообороту.

При розгляді проблем розширеного відтворення в економічній літературі акцентується на процесі нагромадження як головному чиннику забезпечення економічного та соціального ефектів. При цьому інвестиційний процес розглядається як складова частина процесу нагромадження. В макроекономічному аналізі проблем розширеного відтворення процес формування фондів нагромадження і споживання неможливо відривати від процесу формування інвестиційних ресурсів, пошуку коштів для інвестиційної діяльності як чинника розширеного відтворення та ліквідації диспропорцій у розвитку національної економіки. Аналіз показує, що відтворювальний процес обов'язково зумовлює збалансування інвестицій, нагромадження і споживання. Тому пошук подолання диспропорцій у розвитку економіки України повинен передбачати досягнення збалансованості найважливішої відтворювальної пропорції: інвестиційний фонд — фонд нагромадження — фонд споживання, що до цього ми ще не дійшли.

Макроекономічний аналіз показує, що важливе значення має розгляд функціональної структури валового внутрішнього продукту, а в ньому — та його частка, яка використовується для здійснення інвестування. Грунтуючись на цих даних, можна простежити взаємозв'язки, які складаються між динамікою інвестицій та валовим внутрішнім продуктом, а також структурою останнього.

У розвинутих країнах світу відносно високий рівень інвестування підтримується за рахунок великих інвестицій у докорінну реконструкцію виробництва і розвиток нових галузей економіки, у нас ні.

Суттєву роль тут відіграє і економічна політика держави, яка з допомогою податкових важелів, а особливо прискореної амортизації, стимулює фірми та компанії збільшувати інвестиції. В основних розвинутих країнах світу 30—40% інвестицій здійснюється самою державою.

За рахунок держави фінансуються інвестиції в галузі виробничої і соціальної інфраструктури, а в деяких країнах, крім того, і в житлове будівництво. Наведені дані можуть бути загальним орієнтиром оптимізації інвестицій і структури внутрішнього валового продукту України.

Економічна реформа, яка розпочата в Україні, спрямована на подальший соціально-економічний розвиток держави, досягти якого можна на базі фінансово-економічної стабілізації, створення розвинутої системи ринків, у тому числі ринку капіталів і ринку праці, забезпечення ефективної зайнятості населення. За сучасних умов ринок праці — це найбільш складний і динамічний елемент ринкової економіки, де переплітаються інтереси працівників і роботодавців, віддзеркалюються всі соціально-економічні, політичні, демографічні й інші процеси, що відбуваються в суспільстві.

Особливістю інвестиційної діяльності в Україні є і те, що вона відбувається за умов економічної кризи, зростання дефіциту фінансових ресурсів та цілої низки, пов'язаних з цим, соціально-економічних проблем. Крім того, сама інвестиційна діяльність є одним з найбільш складних та ризикових видів фінансово-економічної діяльності. Її результати мають безпосередній вплив на ефективність соціально-економічних перетворень як на макроекономічному, так і на мікроекономічному рівні господарювання.

Загальні правові, економічні та соціальні умови інвестиційної діяльності на території України регулюються Законом України "Про інвестиційну діяльність" від 18.09.1991 р. У відповідності до якого, до інвестицій відносять усі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою одержання прибутку або досягнення соціального ефекту.

Сучасний етап інвестиційної діяльності має широкий спектр об'єктів як можливих інвестицій, до них належать: кошти, цільові банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери; рухоме і нерухоме майно (будинки, споруди, устаткування) та інші матеріальні цінності; майнові права, що впливають з авторського права, уміння та інші інтелектуальні цінності; сукупність технологічних, технічних, комерційних і інших знань, що оформлені у вигляді технічної документації і виробничого уміння, необхідних для організації того чи іншого виду виробництва, але не запатентовані (ноу-хау); права користування землею, водою, ресурсами, будівлями, спорудами, оснащенням, а також інші майнові права і цінності.

Питання залучення інвестицій стало останнім часом все більш актуальним для економіки України. Держава не в змозі забезпечити надходження такого обсягу коштів, який необхідно для зростання валового внутрішнього продукту. Інвестиційний потенці-

ал вітчизняного приватного сектора ще дуже низький для здійснення великих інвестиційних проєктів. Це стосується як українських банків, так і інших фінансових організацій. На сьогодні більшість з них згодні фінансувати короткострокові проєкти, вартість яких відносно невелика. Реально ж, більшість українських підприємств вимагають корінної реконструкції і переустаткування. Вартість таких інвестиційних проєктів буде досягати десятків і сотень мільйонів доларів.

Зазначимо, що Міжнародна фінансова корпорація (IFC) в 2014 фінансовому році, вдвічі збільшила інвестиції в Україну — до 300 млн дол. Про це повідомляє прес-служба IFC. У 2013 фінансовому році на підтримку аграрного сектору України IFC виділила майже 200 млн дол. Загальна сума інвестицій IFC в регіони Європи та Центральної Азії за минулий 2013 фінансовий рік досягла рекордної цифри 4,5 млрд дол. Україна посідає третє місце серед країн-отримувачів інвестицій IFC у регіоні після Туреччини і Росії, і 14 місце серед країн світу. За період з 2004 року IFC інвестувала в Україну 2 млрд дол. з власного рахунку і мобілізувала 760 млн дол. за рахунок інших інвесторів. Відзначимо, що в 2013 фінансовому році, який закінчився 30 червня 2013 р., IFC вдвічі збільшила інвестиції в Україну — до 300 млн дол. У 2013 фінансовому році на підтримку аграрного сектору України IFC виділила майже 200 млн дол.

Приватні інвестори як внутрішні, так і іноземні, вкладають інвестиції у галузі, продукція чи послуги яких є затребуваними на ринку та задля максимізації прибутку. В експорті капіталу, сьогодні, крім максимізації прибутку, з'явилися і такі мотиви, як утримання ринкових ніш, подолання митних бар'єрів, поліпшення позицій у міжнародному розподілі праці. Держава ж повинна, у першу чергу, здійснювати інвестиційну підтримку базових галузей та нових галузей на рівні, коли у них будуть зацікавлені приватні інвестори, стимулювати спрямування прибутку компаній інновації, акції перспективних галузей, цінні папери фінансово-кредитних установ для кредитування перспективних проєктів. Для цього держава має застосовувати методи макроекономічного впливу на інтенсивність інвестування.

Таким чином, вихід України з кризи вимагає розробки і реалізації ефективної державної інвестиційної політики, необхідності якої обумовлена насамперед тим, що інвестиції і пов'язані з ними структурні зрушення в економіці відіграють ключову роль у формуванні макроекономічних пропорцій.

Сучасні умови ринкової трансформації економіки України диктують необхідність вивчення закономірностей нарощування інвестиційної активності після тривалої кризи. Відчутними є і національні особливості розвитку інвестиційних процесів у просторовому і галузевому вимірах. Інвестиції справляють вирішальний вплив на формування перспективної макроекономічної структури країни, зміни у внутрішньому (регіональному і галузевому) та зовнішньому поділах праці, визначення відповідної ніші країни у світовій ринковій структурі. Макроекономічна структурна перебудова і реструктуризація підприємств на базі нововведень кардинально змінюють і

структуру попиту на працю, стимулюють подальший розвиток ринку праці країни.

В Україні економічні реформи здійснюються досить повільно і непослідовно, поточне споживання конкурує з інвестиціями за обмежені ресурси і тому важливим є врахування теоретичних положень щодо забезпечення економічного зростання за рахунок інвестицій, а також відповідний досвід інших країн. Інвестиції є невід'ємною частиною будь-якої економічної системи, їх аналіз важливий для прийняття рішень як на макрорівні, так і окремим підприємством.

За сучасних умов, головною ознакою української економіки є її трансформаційний характер, рух від одного якісного стану до іншого на базі глибоких системних змін в економічній та політичній сферах. Основними передумовами успішної ринкової трансформації економіки України є системність та послідовність змін, які включають: роздержавлення та приватизацію державної власності, формування ринково-конкурентного середовища, структурну перебудову економіку, пріоритетний розвиток ресурсозберігаючих та наукомістких виробництв, формування стабільної та ефективної грошової системи, реформування фінансово-кредитної сфери, створення ефективної та дієвої ринкової інфраструктури, введення системи соціального захисту й адаптації населення до умов ринку.

Необхідною умовою таких глибоких змін у господарському механізмі України є підвищення інвестиційної активності та ефективності використання інвестиційних ресурсів, бо саме вони формують виробничий потенціал на новій науково-технічній основі і визначають конкурентні позиції країни.

Активізація інвестиційної діяльності відбувається на базі інвестиційної політики держави, яку за умов ринкової трансформації економіки, слід розглядати за цілим комплексом напрямів — це активізація: структурно-інвестиційної політики держави, бюджетно-податкової, грошово-кредитної, амортизаційної політики та посилення інноваційної спрямованості інвестицій.

Література:

1. Управління інноваційним розвитком підприємства: монографія. — Київ ТОВ "ДСК" Центр, 2014.
2. Інвестиційно-інноваційний процес в Україні / Економіка і держава. — №3. — Київ. — 2014.
3. Фінансування інвестицій в корпоративному секторі економіки України // Інвестиції: практика та досвід. — № 8. — Київ, 2013.

References:

1. Fedorenko, V. H. (2014), *Upravlinnia innovatsijnym rozvytkom pidpriemstva* [Management of innovative enterprise development], DKS Tsentri Kyiv, Ukraine.
2. Fedorenko, V. H. (2014), "Investment and innovation process in Ukraine", vol. 3.
3. Fedorenko, V. H. (2013), "Financing investments in the corporate sector Ukraine", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 8.

Стаття надійшла до редакції 19.03.2015 р.